

F. Buřfa: K vývoju slovenskej botanickej nomenklatúry	33
Názvoslovie slovenských ryb	39
C. Skalická: Zo slovensko-nemeckej odborárskej terminológie	50

DISKUSIA

J. Horecký: O kalkovaní v terminológii	56
--	----

ZPRÁVY

J. Horecký: P. J. Wexler, La formation du vocabulaire de chemins de fer en France 1778—1842	58
F. Buřfa: A. Pilát—O. Ušák, Vreckový atlas húb	59
E. Smieškova: Terminológia elementárnej matematiky	61
J. Horecký: E. Wüster, Bibliography of monolingual scientific and technical glossaries	62
J. Horecký: Fr. Kopšch, Nomina anatomica	64

SLOVENSKE ODBORNÉ NÁZVOSLOVIE
ČASOPIS SLOVENSKEJ AKADEMIE VIED

ROČNÍK VI — 1958 — ČÍSLO 2

Vydáva

Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied v Bratislave

Hlavný redaktor dr. Ján Horecký

Tajomníčka redakcie Gertrúda Tanušková

Redakčná rada: dr. Ferdinand Buřfa, Viera Dujčíková,

dr. Ján Horecký, Gertrúda Tanušková

Redaktorka časopisu Magda Bařtšovská,

technický redaktor Vladimír Stefanovič

Redakcia a administrácia: Bratislava, Klemensova 27

Vychádza mesačne raz

Ročné predplatné Kčs 24,—, Jednotlivé číslo Kčs 2,—

Predplácanie časopisu možno zastaviť len koncom kalendárneho roku

Novinové výplatné povolené Poštovým úradom Bratislava 2 pod číslom

251/prepr. 1955

Rukopis zadaný v decembri 1957, vylačený v januári 1958

Vylačili Polygrafické závody, národný podnik, závod 2, Bratislava

Povolené výmerom PIO č. 12067/54-IV/2. A-57832

K VÝVOJU SLOVENSKEJ BOTANICKEJ NOMENKLATÚRY

Ferdinand Buřfa

Názvy rastlín tvoria pozoruhodnú vrstvu slovej zásoby spisovnej slovenčiny. Hoci sú to predovšetkým odborné názvy, termíny, veľká časť z nich patrí aj do bežnej slovej zásoby (napríklad mnohé staré názvy bežných kultúrnych rastlín). Súvisí to (najmä v porovnaní s terminológiou iných odborov) s dôležitým zástojom rastlín v živote nášho roľníckeho ľudu, a to najmä v minulosti, keď väčšinou tieto názvy vznikli. A tak ani pri skúmaní vývinu slovenskej botanickej nomenklatúry sa nemôžeme zaobiť — ako pri skúmaní vývinu slovníka vôbec — bez prihliadania aj na dejiny nositeľa tohto slovníka.

Z výskumov našich historikov sa dozvedáme, že obyvateľstvo žijúce na území terajšieho Slovenska sa už od najstarších čias zaoberalo poľnohospodárstvom. Z toho možno usudzovať, že naši prapredkovia ako ľudia usadení mali k rastlinnej ríši veľmi blízky vzťah, teda používané rastliny aj nejako nazývali. Ide tu najmä o názvy základných kultúrnych rastlín a stromov, ako žito, raž, pšenica, jačmeň, ovos, proso, hrach, šošovica, bob, cesnak, mak, dyňa, tekvica, repa, sliva, hruška, cerešňa, orech ap., ktoré sú dodnes všeobecne známe nielen v spisovnej slovenčine, ale aj v nárečiach a okrem toho sú skoro vo všetkých slovanských jazykoch, čo tiež svedčí o ich starobylosti.

Rovnako starobylá je aj vrstva iných, nie kultúrnych, no tiež veľmi známych rastlín a drevín, ako napr. *paprad*, *kúkol*, *šľav*, *čemerica*, *kopriva*, *lopúch*, *pýr*, *jeďľa*, *smrek*, *sosna*, *hloh*, *topol*, *vrba*, *javor*, *lieska*, *breza*, *jeľša*, *buk*, *dub* ap.

K tejto základnej vrstve slovenských, ba väčšinou aj všeslovanských botanických názvov pribúda postupne vrstva názvov rastlín preberaných najmä z češtiny a cez ňu z latinčiny a nemčiny. Sú to dodnes dobre známe názvy, ako *praslička*, *horčica*, *umelo*, *repik*, *fiála*, *šalvia*, *ustavač*, *haď jazyk* ap. O rozšírenie takýchto názvov sa zaslúžili najmä vtedajší lekári a lekárnici, ktorými často boli mnísi donášajúci z cudziny domov semená, najmä semená úžitkových rastlín a s nimi nezriedka aj ich názvy. Z kláštorov sa takéto rastliny postupne rozšírili aj medzi ľud a s nimi spravidla aj ich mená, často latinské (alebo z latinčiny

preložené). Až pod vplyvom takýchto názvov sa vytvárajú aj z domácich jazykových prostriedkov nové mená rastlín najmä v lude. Ide tu o novšie vývinové obdobia slovenskej botanickej nomenklatúry, pre ktoré máme už aj písomné pamiatky.

Prvou takouto pamiatkou s väčším počtom slovenských názvov rastlín je tzv. Slovenský lekársky rukopis od neznáameho autora zo zač. 17. stor. Z jeho materiálu možno si urobiť aspoň približný obraz o slovenskej botanickej nomenklatúre tohto obdobia.

Podobne ako pre predchádzajúce staršie obdobia, tak aj pre slovenskú botanicкую nomenklatúru 17. storočia (ako ju máme možnosť poznať zo spomínaného lekárskeho rukopisu) sú typické práve jednoslovné, väčšinou neodvodené mená bežných, najmä kultúrnych rastlín. Sú to názvy ako *bôb*, *hrach*, *chren*, *konope*, *redkev*, *žito*, *breskyňa* (popri *breskeu*), *hruška*, *jabloň*, *chabzda* (popri *chebzda*), *jaseň* (popri *jeseni*), *kukol*, *palina* (popri *polynok*, *peľnyek*), *pupava* ap. Pretože pre vtedajšiu spisbu u nás je typické pridržiavanie sa českej jazykovej normy, čo badať aj na jazyku tohto rukopisu (porovnaj napr. znenie názvov ako *mrkev*, *breskev* popri *breskyňa*, *pšenice*, *višne*, *hláň*), vyzdvihnúť sa žiada názvy typicky slovenské alebo aspoň s typickou slovenskou hláskovou podobou, ako je napr. *ďumbier* (popri *ďumbir*), *poľča*, *rasca*, *šošovica*, *jelša* a i. Tieto mená mohol autor rukopisu čerpať len zo slovenských (presnejšie stredoslovenských) nárečí. Na druhej strane zas také typicky české mená ako *kdule*, *odolen*, *stulík* . . . poukazujú na to, že autorovi rukopisu nebola neznáma ani vtedajšia česká literatúra z tohto obdoru.

Pre jednoslovné neodvodené názvy menej známych rastlín tohto rukopisu je typické, že sú spravidla prevzaté z češtiny (napr. *mirik*, *janofyt*, *ocun*, *omej*, *řericha*, *rmen* ap.). Cez češtinu prešli k nám aj pôvodné latinské a nemecké názvy (napr. *kariofylat*, *kavias*, *elebor*, *aniz*, *prustvorec*, *líbček*, *vošlach* ap.). Aj na vonkajšej podobe odvodených názvov badať, že k nám prišli z češtiny. Napr. *chlupaček*, *srpek*, *penizek*, *mesiček*, *blešník*, *jatrník* ap. Typicky slovenské sú tu však mená ako *borovka*, *blíštek*, *bobovník* ap.

Názvov zložených z dvoch slovných základov je tu pomerne málo (typ *petilístek*, *zlatohlavek*, *všedobr*, *devet sil*, *bolehlav* ap.).

Pri dvojslovných menách tohto rukopisu je nápadné najmä to, že sú veľmi často odvodené od zvieracích názvov (typ *čapí nos*, *husi nůžka*, *psi jazyk*, *jelení trank*, *hadí koren*, *zajčej repka* ap.). Pôvodom sú to kalky z cudzieho jazyka, najmä z nemčiny. K nám však prišli spravidla cez češtinu. Pre svoju obraznosť boli

blízke ľudovej predstavivosti a ľudovému mysleniu, preto v značnej miere zľudovali. Podľa nich si ľud ďalej tvoril podobné vlastné názvy.

Kalkami z cudzích názvov sú aj viacsovné opisné názvy ako *svateho Jana bylina*, *tvar svateho Jana* (z nemčiny) a *bylina svateho Petra* (z latinčiny).

Z materiálu tejto pamiatky si taktó môžeme urobiť aspoň približný obraz o botanickej nomenklatúre používanej vo vtedajšej našej liečiteľskej praxi. Jeho veľkú závislosť od češtiny treba pripísať najmä tomu, že neznámy autor tohto rukopisu priamo čerpal najmä z českej literárnej predlohy (Černého *Kniha lekárska* z r. 1517). No z názvov s typickými slovenskými hláskovými znakmi možno predpokladať, že mnohé z názvov uvedených v tomto rukopise v počestenej forme boli už medzi slovenským ľudom vžit v domácej podobe.

Z nasledujúceho obdobia, t. j. z 18. a zo zač. 19. stor. máme už bohatší materiál, a to nielen čo do kvanta, lebo popri prácach s lekárskou tematikou sú už aj práce z oblasti poľnohospodárskej, ba aj čisto odborné, prírodovedné spisy.

Pre ďalšiu prácu s lekárskou, presnejšie lekárnickou tematikou (je to *Torkosova Taxa Pharmaceutica Posoniensis* 1745) je typické pri jednoslovných názvoch množstvo cudzích mien, no zväčša pre rastliny exotické, používané vo vtedajšom liečiteľstve (napr. *anýz*, *brotan*, *kavias*, *melisa*, *ceterak*, *ysop* ap.). S tematikou práce súvisí aj častý výskyt zložených názvov typu *lomkamen*, *čertkus*, *petrklíč*, *jedhoj* ap., ktoré sú kalkami z latinčiny alebo nemčiny.

Ďalším dôležitým znakom botanickej nomenklatúry tohto obdobia je fakt, že sa vyskytujú už aj dvojslovné druhové mená; nevystačuje sa ako doteraz s jednoslovným názvom, ale takýto názov (t. j. rodový) sa ešte diferencuje druhovým prívlastkom. Súvisí to s celkovým vývinom vedeckej (latinskej) nomenklatúry (Linného základ binomickej nomenklatúry najmä spismi *Genera plantarum* 1737 a *Species plantarum* 1753), i s celkovým, vtedy už značne pokrokovejším liečiteľstvom u nás. Prívlastky pri takýchto názvoch sa vzťahujú tak na vonkajšie, ako aj na vnútorné vlastnosti pomenovanej rastliny (napr. *žltá fiola*, *bílý pepř*, *pruškovec červený*, *kučeravý balzám*, *krvavník väčší*, *planá šalvej*, *stěpý mak*, *čistá aloë*, *vodný balzám*, *polný hermánek* ap. Často sú tieto prívlastky kalkované z nemčiny.

Okrem takýchto názvov sú tu, pravda, zastúpené aj dvojslovné názvy metaforické, ktoré nemožno rozložiť na rodové meno a druhový prívlastok (typ *hadí kořen*, *sladké dřevo*, *tučný*

mužik ap.); stretli sme sa s nimi už aj v predchádzajúcom rukopise.

Pre slovenskú nomenklatúru tejto pamiatky je ešte charakteristické to, že mnohé názvy sa vyskytujú v synonymických dvojiciach. Dá sa to vysvetliť tým, že názvy jednotlivých rastlín sa opakujú na viacerých miestach (raz v súvislosti s kvetmi, inokedy s plodmi, koreňmi, liečivými vodami, extraktmi, olejmi, esenciami ap.), a potom aj celkovou neustálenosťou vtedajších slovenských názvov.

V zásade takú istú podobu má slovenská botanická nomenklatúra aj vo vtedajšej populárnej liečiteľskej spisbe, ako je napr. Tonsorisova *Sana Consilia Medica* (1771). V súvislosti s jednoslovnými názvami tohto spisu sa žiada spomenúť najmä typicky slovenské mená, ktoré sa v dovtedajšej našej literatúre nevyskytujú, ako sú *chabzda, žihlava, rozchodník, sladíc* . . . , a mená cudzieho pôvodu, ale už v domácej úprave, ako je *centauria, kel, romanček, peřašin* ap. Pri dvojslovných menách prevládajú metaforické názvy typu *materička duška, stračí nožka*, čo súvisí s obmedzeným rozsahom i s popularizačným poslaním tejto knižky.

Iná publikácia toho istého druhu, Fándlyho *Zelinkár* (1793) sa vyznačuje najmä tým, že v oveľa väčšej miere slovenčí, t. j. opiera sa o domáce názvy a dôslednejšie poslovenčuje české mená. Súvisí to s celkovou jazykovou orientáciou autora, ktorý akceptoval bernoláčtinu, prvú kodifikovanú formu slovenčiny. Najviac takýchto nových mien, ktorými Fándly obohatil slovenskú nomenklatúru, sú dvojslovné názvy typu *hromová zelina, vĺči jeď, slonové uši* (z nemčiny), *hadí jazik, svinskí koreň, grécke seno* (z latinčiny) ap. Podľa týchto názvov, zdá sa, aj sám vytvoril domáce mená ako *kuracé oko* (Anagallis), *pekelná zelina* (Aconitum) ap.

Slovenská botanická nomenklatúra vo vtedajšej literatúre s poľnohospodárskou tematikou, ako ju máme zachytenú v *Lyce* z e i h o diele *Iter Oeconomicum* (1707), je vcelku zhodná s nomenklatúrou predchádzajúcich diel, pravda, pokiaľ má s nimi spoločné názvy. Zaujímavé sú však v tejto príručke názvy typu *tisovi strom, nespulový strom*, ktoré prezrádzajú veľkú závislosť autora od cudzej, najpravdepodobnejšie nemeckej predlohy (porov. nemecké *Meschpelbaum, Eibenbaum* ap.).

Najpozoruhodnejší materiál poskytuje, pravda, literatúra s botanicou alebo prírodovednou tematikou. Z odborných prác s nie čisto botanicou tematikou to sú najmä Gabonova *Physica Exotica* (1717), Grossingerova *Universa Historia*

Physica (1797) a Rochelova *Naturhistorische Miscellen* (1821). Slovenské názvy rastlín v nich majú niektoré špecifické črty.

Pre Gabona je typické najmä to, že v jeho slovenskej nomenklatúre v značnej miere prevládajú dvojslovné názvy, v ktorých sú hojne zastúpené dvojslovné rodové mená typu *biľý rev, vodný pepř, potný sléz* ap. Výskyt týchto názvov, typických a závažných pre neskoršiu národnú nomenklatúru, súvisí v tomto diele najmä s jeho odborným charakterom. Zastúpení sú tu, pravda, aj metaforické dvojslovné názvy typu *volový jazyk, sladké drevo, hedvabný kvet* ap.

Pre Grossingera je typický najmä výskyt dvojslovných knižných mien typu *jablonovi strom, bobkový strom, hruškovi strom* ap., s ktorými sme sa stretli už u Lyceiho. Autor ďalej uvádza niektoré poľské názvy, ako *vrzos, habsina, pieprz, krepulec, krzak porcecký* ap., s ktorými prišiel do styku asi pri svojom botanizovaní na Orave. Ináč slovenských mien má pomerne málo. Aj to — popri spomínaných dvoch znakoch — svedčí, že autor tohto diela slovenčinu poznal asi len z literatúry.

Rochelova slovenská botanická nomenklatúra sa vyznačuje najmä tým, že uvádza mnohé domáce slovenské mená, s ktorými si v dovtedajšej našej literatúre nestretávame. Sú to názvy, ako *imelo, višňa, svrčina, borovička, vinič, plánka, kvasnica* ap. O tom, že takéto názvy autor čerpal z domácich jazykových fondov, svedčia mnohé autorove poznámky, v ktorých uvádza, ako Slováci tú ktorú rastlinu nazývajú.

Charakteristickým pre Rochelovu slovenskú nomenklatúru je ďalej značný počet slovenských synonym ako ekvivalentov jedného latinského názvu. Napr. *zymolis, zylomololaz, smolyš, psyňky, kozlíst* (Lonicera xylosteum), *rešetlák, bodlak, psi trn, olovové drevo* (Rhamnus cath.) ap. Svedčí to nielen o autorovej rozhladenosti po vtedajšej našej (i českej) botanickej nomenklatúre, ale najmä o neustálenosti vtedajšej našej nomenklatúry.

V dielach tohto obdobia s čisto odbornou tematikou, akým je Lumnitzerova *Flora Posoniensis* (1791) a od nej mechanicky závislá neskoršia Endlicherova tiež *Flora Posoniensis* (1830), slovenské názvy rastlín sa neuvádzajú pri každom latinskom mene, ale len sporadicky, nakoľko autorovi boli známe či už z dovtedajšej našej literatúry alebo aj priamo z ľudovej reči.

Z jednoslovných názvov týchto autorov treba vyzdvihnúť najmä tie, ktoré sa u predchádzajúcich autorov nevyskytujú. Sú to také domáce názvy ako *hloch, sosna, blušt, čučoritka, polka*

ap. Autor ich pravdepodobne čerpal priamo z ľudovej reči (pozri aj fonetický zápis *hloch, čučoritka*).

Pomerne málo sú tu zastúpené jednoslovné názvy cudzieho pôvodu, najmä v porovnaní s takýmito názvami v predchádzajúcich liečiteľských publikáciách. Zato hodne je odvodených jednoslovných názvov typu *kopytník, čistec, stribrník* ap.

Pre dvojslovné názvy s druhovým prívlastkom je v tomto diele typické, že sa vyskytujú pomerne dosť zriedkavo, a to len pri veľmi známych rodových menách. Prívlastky sú motivované tak vonkajšou vlastnosťou rastliny, napr. *menší krvavník, kučeravý balzam, biele pumpava* . . . , ako aj vnútornou, často domnelou vlastnosťou, napr. *mŕtva zihlava, zaježí šľáv, panenský polynek* ap. Pozoruhodný je tu dosť častý výskyt prívlastku *planý*, s ktorým sme sa v staršej literatúre nestretli. Názvy s týmto prívlastkom tvoria významové opozitum k ostatným, užitočným druhom (napr. *plana hruška, plana jablon, plana mrkva* ap.).

Povšimnutia hodné je pri týchto názvoch aj postavenie prívlastku pred rodovým menom, kým v dnešnej nomenklatúre (vedeckej i národnej) je zaväzná kladenie takéhoto prívlastku za rodový názov. Aj to súvisí s nedostatkom systémovej prepracovanosti slovenských mien.

Pri inom type dvojslovných názvov, kde prívlastok nemá funkciu druhovo diferenciatívnu, je pozoruhodné prenesené použitie istých názvov pre iný rod (napr. *černí kmín* — *Nigella arvensis*, *vodní česnek* — *Teucrium scordium* ap.) a časté použitie slov *bylina, zelina* ap. ako základu niektorých názvov (typ *pupková bylina, Svato Janska zelina*).

Vcelku teda ani slovenské názvy rastlín v dielach čisto botanických neprinášajú v dovtedajšom vývoji našej nomenklatúry zásadne nič nového; systematicky sa v nich uvádzajú len vedecké názvy všetkých u nás rastúcich rastlín.

Pre pokus o vedomé vytvorenie slovenského botanického názvoslovia v rámci celého systému rastlín však bola potrebná iná, vyhovujúcejšia celková politická i kultúrna situácia. A tak až v súvislosti s uvedomovaním si národnej svojbytnosti, až na istom stupni celkovej kultúrnej vyspelosti mohlo dôjsť k zámernému pokusu o vytvorenie slovenskej botanickej nomenklatúry. Takýto pokus urobil v polovici minulého storočia Gustáv Reuss vo svojom diele *Kvetná Slovenska* (1853). Tým sa začína nové obdobie vo vývoji slovenskej botanickej nomenklatúry, charakterizované najmä snahou mať pre každú systematickú jednotku slovenský názov, na rozdiel od predošlého obdobia, v ktorom sa slovenské názvy len viac-menej náhodne registrujú.

NÁZVOSLOVIE SLOVENSKÝCH RÝB

Čeľad: *Petromyzonidae* — minohovité

Rod: *Petromyzon* Linné — minoha

Petromyzon marinus Linné 1785 — minoha morská

Rod: *Lampetra* Gray — mihuľa

Lampetra fluviatilis (Linné) — mihuľa riečna

Syn.: *Petromyzon fluviatilis* Linné 1785

Lampetra planeri (Bloch) — mihuľa potočná

Syn.: *Petromyzon planeri* Bloch 1784

Lampetra danfordi (Regan) — mihuľa potiská

Syn.: *Eudotomyzon danfordi* Regan 1911

Lampetra bergi Vlad. 1928

Čeľad: *Acipenseridae* — jeseterovité

Rod: *Huso* Brandt — vyza

Huso huso (Linné) — vyza obyčajná

Syn.: *Acipenser huso* Linné 1758

Rod: *Acipenser* Linné — jeseter

Acipenser (Lioniscus) nudiventris Lovetzky 1828 — jeseter hladký

Syn.: *Acipenser schypha* Güld. 1771

Acipenser glaber Fitz. et Heck. 1836

Acipenser ruthenus Linné 1758 — jeseter malý

Syn.: *Acipenser gmelini* Fitz. et Heck. 1835 (= *A. r. morpha kamensis* Lov. 1834)

Acipenser güldenstädti Brandt 1833 — jeseter Güldenstädtov

Syn.: *Acipenser schypha* Fitz. et Heck. 1836

Acipenser sturio Linné 1758 — jeseter veľký

Acipenser stellatus Pall. 1771 — jeseter hviezdnatý

Čeľad: *Clupeidae* — sleďovité

Rod: *Caspialosa* Berg — sledec

Caspialosa normandi (Antipa) — sledec dunajský

Syn.: *Alosa normandi* Antipa 1905

Rod: *Alosa* Cuv. — alóza

Alosa alosa (Linné) — alóza obyčajná

Syn.: *Clupea alosa* Linné 1758

Čeľad: *Salmonidae* — lososovité

Rod: *Salmo* Linné — losos

Salmo salar Linné 1758 — losos obyčajný

Syn.: *Salmo hamatus* Heck. et Kner 1858

Trutta salar Sieb. 1863

Salmo trutta Linné 1758 — losos pstruhovitý
Syn.: *Trutta trutta* Sieb. 1863
Salmo salar var. *trutta* Smitt 1885
Salmo trutta labrax morpha *fario* Linné — losos pstruhovitý
čiernomorský forma riečna, pstruh potočný juho-
východný
Syn.: *Salmo fario* Linné 1758
Trutta fario Sieb. 1863
Salmo trutta morpha *fario* Linné — losos pstruhovitý forma
riečna, pstruh potočný
Salmo irideus W. Gibbons 1855 — pstruh dúhový
Rod: *Salvelinus* (Richardson) — sivoň
Salvelinus alpinus (Linné) — sivoň alpský
Syn.: *Salmo alpinus* Linné 1758
Salvelinus fontinalis (Mitch.) — sivoň potočný
Syn.: *Salmo fontinalis* Mitchell 1815
Rod: *Hucho* Günther — hlavátka
Hucho hucho (Linné) — hlavátka obyčajná
Syn.: *Salmo hucho* Linné 1758
Rod: *Coregonus* Linné — sih
Coregonus lavaretus var. *oxyrhynchus* (Linné) — sih morský var.
nosatý
Syn.: *Coregonus oxyrhynchus* Linné 1758
Coregonus lavaretus maraena (Bloch) — sih morský madijský
Syn.: *Salmo maraena* Bloch 1873
Rod: *Thymallus* Cuv. — lípeň
Thymallus thymallus (Linné) — lípeň obyčajný
Syn.: *Salmo thymallus* Linné 1758
Thymallus vexillifer Valenc. 1848
Thymallus vulgaris Sieb. 1863
Rod: *Osmerus* (Linné) — zubatica
Osmerus eperlanus (Linné) — zubatica obyčajná
Syn.: *Salmo eperlanus* Linné 1758

Čelad: *Cyprinidae* — kaprovité

Rod: *Rutilus* Rat. — plotica

Rutilus rutilus (Linné) — plotica obyčajná

Syn.: *Cyprinus rutilus* Linné 1758

Leuciscus rutilus Kessl. 1864

Rutilus rutilus carpathorossicus Vlad. — plotica obyčajná pod-
karpatská

Rutilus pigus virgo (Heck.) — plotica lesklá dunajská

Syn.: *Leuciscus virgo* Heckel 1862

Leuciscus pigus Filippi 1863

Rod: *Leuciscus* Agassiz — jalec

Leuciscus leuciscus (Linné) — jalec obyčajný

Syn.: *Cyprinus leuciscus* Linné 1758

Leuciscus vulgaris Fleming 1828

Squalius leuciscus Kessler 1864

Leuciscus cephalus (Linné) — jalec hlavatý (kleň)

Syn.: *Cyprinus cephalus* Linné 1758

Leuciscus dobula Kessler 1856

Squalius dobula Heck. et Kner 1858

Squalius cephalus Kessler 1864

Leuciscus idus (Linné) — jalec tmavý (jaseň)

Syn.: *Cyprinus idus* Linné 1758

Cyprinus orfus Linné (var. *orfus*) 1758

Leuciscus idus Kessler 1856

Idus melanotus Heck. & Kner 1858

Leuciscus souffia Risso — jalec pásavý

Syn.: *Telestes agassizi* Heck. 1852

Squalius agassizi Fatio 1882

Rod: *Phoxinus* Agassiz — čerebľa

Phoxinus phoxinus (Linné) — čerebľa obyčajná

Syn.: *Cyprinus phoxinus* Linné 1758

Cyprinus aphyia Linné 1758

Leuciscus phoxinus Flem. 1828

Phoxinus laevis Heck. & Kner 1858

Phoxinus percnurus dybowski Lor. & Wol. 1910 — čerebľa jazerná
poľská

Rod: *Scardinius* Bonap. — červenica

Scardinius erythrophthalmus (Linné) — červenica obyčajná

Syn.: *Cyprinus erythrophthalmus* Linné 1758

Rod: *Aspius* Agassiz — boleň

Aspius aspius (Linné) — boleň obyčajný

Syn.: *Cyprinus aspius* Linné 1758

Aspius rapax Kessl. 1856

Aspius aspius Reuter & Sundman 1883—93

Rod: *Leucaspis* Heck. & Kner — ovsienka

Leucaspis delineatus (Heck.) — ovsienka obyčajná

Syn.: *Squalius delineatus* Heck. 1843

Rod: *Tinca* Cuv. — lieň

Tinca tinca (Linné) — lieň obyčajný

Syn.: *Cyprinus tinca* Linné 1758

Tinca vulgaris Heck. & Kner 1858

Rod: *Chondrostoma* Agassiz — podustva
Chondrostoma nasus (Linné) — podustva obyčajná
Syn.: *Cyprinus nasus* Linné 1758

Chondrostoma nasus Heck. & Kner 1858

Rod: *Gobio* Cuv. — hrúz
Gobio gobio (Linné) — hrúz obyčajný

Syn.: *Cyprinus gobio* Linné 1758

Gobio vulgaris Heck. & Kner 1858

Gobio fluviatilis Kessl. 1864

Gobio gobio Berg 1914

Gobio gobio carpathicus Vlad. 1925 — hrúz obyčajný karpatský

Gobio uranoscopus (Agassiz) — hrúz fúzatý

Syn.: *Cyprinus uranoscopus* Agassiz 1828

Gobio uranoscopus Heck. & Kner 1858

Gobio friči Vlad. 1925

Gobio uranoscopus natio friči Vlad. 1931

Gobio kessleri Dybowski 1862 — hrúz Kesslerer

Syn.: *Gobio uranoscopus* Kessler 1856

Gobio uranoscopus carpathorossicus Vlad. 1925

Gobio carpathorossicus Drensky 1950

Gobio persa carpathorossicus Vlad. 1931

Hod.: *Barbus* Cuv. — mrena

Barbus barbus (Linné) — mrena obyčajná

Syn.: *Cyprinus barbus* Linné 1758

Barbus fluviatilis Kessl. 1856

Barbus barbus Berg 1914

Barbus meridionalis petényi Heck. — mrena stredomorská východná

Syn.: *Barbus petényi* Heck. 1847

Barbus petényi Vutsk. 1918

Rod: *Chalcalburnus* Berg — belíca

Chalcalburnus chalcoides mento (Agassiz) — belica veľká hornodunajská

Syn.: *Alburnus mento* Agassiz 1832

Rod: *Alburnus* Heck. — belička

Alburnus alburnus (Linné) — belička obyčajná

Syn.: *Cyprinus alburnus* Linné 1758

Alburnus lucidus Heck. & Kner 1858

Alburnus alburnus Berg 1912

Rod: *Alburnoides* Jeitt. — ploska

Alburnoides bipunctatus (Bloch) — ploska pásavá

Syn.: *Cyprinus bipunctatus* Bloch 1782

Alburnus maculatus Kessl. 1856

Alburnus bipunctatus Heck. & Kner. 1858

Abramis bipunctatus Günther 1859

Spirilinus bipunctatus Fatio 1892

Alburnoides bipunctatus Berg 1912

Rod: *Blicca* Heck. — piest

Blicca bjoerkna (Linné) — piest zelenkavý

Syn.: *Cyprinus bjoerkna* Linné 1758

Cyprinus blicca Bloch 1783

Blicca argyroleuca Heck. & Kner 1858

Blicca bjoerkna Kessl. 1864

Rod: *Abramis* Cuv. — pleskáč

Syn.: *Cyprinus brama* Linné 1758

Abramis brama Heck. & Kner 1858

Abramis sapa (Pall.) — pleskáč tuponosý

Syn.: *Cyprinus sapa* Pall. 1811

Abramis sapa Heck. & Kner 1858

Abramis ballerus (Linné) — pleskáč siný

Syn.: *Cyprinus ballerus* Linné 1758

Abramis ballerus Heck. & Kner 1858

Rod: *Vimba* Fitzinger — nosáľ

Vimba vimba (Linné) — nosáľ obyčajný

Syn.: *Cyprinus vimba* Linné 1758

Abramis vimba Heck. & Kner 1858

Vimba vimba Berg 1916

Rod: *Pelecus* Agassiz — šabľa

Pelecus cultratus (Linné) — šabľa krivočiara

Syn.: *Cyprinus cultratus* Linné 1758

Pelecus cultratus Kessl. 1864

Rod: *Rhodeus* Agassiz — lopatka

Rhodeus sericeus (Pall.) — lopatka dúhová

Syn.: *Cyprinus sericeus* Pallas 1776

Cyprinus amarus Bloch 1782

Rhodeus amarus Heck. & Kner 1858

Rhodeus sericeus Berg 1909

Rod: *Carassius* Nilsson — karas

Carassius carassius (Linné) — karas obyčajný

Syn.: *Cyprinus carassius* Linné 1758

Carassius humilis Heck. 1840

Carassius vulgaris Kessl. 1856

Carassius gibelio Kessl. 1856

Carassius oblongus Heck. & Kner 1858

Carassius carassius Berg 1909

Carassius auratus gibelio (Bloch) — karas zlatý západný

Syn.: *Cyprinus gibelio* Bloch 1783
Carassius auratus gibelio Berg 1932
Rod: *Cyprinus* Linné — kapor
Cyprinus carpio Linné 1758 — kapor obyčajný
Syn.: *Cyprinus hungaricus* Heck. 1836
Cyprinus carpio var. *gibbosus* Kessl. 1856
Cyprinus acuminatus Heck. & Kner 1858

Čeľad: **Cobitidae** — plžovité
Rod: *Nemachilus* Hasselt — slíž
Nemachilus barbatulus (Linné) — slíž obyčajný
Syn.: *Cobitis barbatula* Linné 1758
Nemachilus barbatulus Fatio 1890
Rod: *Misgurnus* Lacépède — čik
Misgurnus fossilis (Linné) — čik obyčajný
Syn.: *Cobitis fossilis* Linné 1758
Misgurnus fossilis Fatio 1890
Rod: *Cobitis* Linné — plž
Cobitis taenia Linné 1758 — plž obyčajný
Cobitis aurata (Filippi) — plž vrchovský
Syn.: *Acanthopsis aurata* Filippi 1865
Cobitis montana Vlad. 1925
Sabanejewia balcanica Vlad. 1929
Sabanejewia aurata Vlad. 1929

Čeľad: **Siluridae** — hrčovité
Rod: *Silurus* Linné — hrča
Silurus glanis Linné 1758 — hrča obyčajná
Ameiurus nebulosus (Le Sueur) — sumec krpátý
Syn.: *Pimelodus nebulosus* Le Sueur 1819

Čeľad: **Anguillidae** — úhorovité
Rod: *Anguilla* Shaw — úhor
Anguilla anguilla (Linné) — úhor obyčajný
Syn.: *Muraena anguilla* Linné 1758
Anguilla fluviatilis Heck. & Kner. 1858
Anguilla vulgaris Günther 1870
Anguilla anguilla Berg 1916

Čeľad: **Umbriidae** — blatniakovité
Rod: *Umbra* Walbaum — blatniak
Umbra krameri Walbaum 1792 — blatniak obyčajný
Syn.: *Cyprinodon umbra* Cuv. 1829
Umbra krameri Fitz. 1832
Umbra canina Károli 1882

Čeľad: **Esocidae** — štukovité
Rod: *Esox* Linné — štika
Esox lucius Linné 1758 — štika obyčajná
Syn.: *Lupus piscis* Gross. 1794

Čeľad: **Percidae** — ostriežovité
Rod: *Lucioperca* Cuv. — zubáč
Lucioperca lucioperca (Linné) — zubáč obyčajný
Syn.: *Perca lucioperca* Linné 1758
Lucioperca sandra Cuv. & Valen. 1828
Lucioperca lucioperca Ber 1905
Lucioperca volgensis (Gmelin) — zubáč volžský
Syn.: *Perca volgensis* Gmelin 1788
Lucioperca volgensis Nordmann 1840
Rod: *Perca* Linné — ostriež
Perca fluviatilis Linné 1758 — ostriež riečny
Rod.: *Aspro* Cuv. — kolok
Aspro zingel (Linné) — kolok väčší
Syn.: *Perca zingel* Linné 1766
Aspro zingel Cuv. & Valenc. 1828
Aspro streber Siebold 1863 — kolok menší
Syn.: *Aspro vulgaris* Cuv. & Valenc. 1828
Rod: *Acerina* Cuv. — hrebenačka
Acerina cernua (Linné) — hrebenačka obyčajná
Syn.: *Perca cernua* Linné 1758
Perca minor Gross. 1794
Acerina vulgaris Cuv. & Valen. 1829
Acerina cernua Kessler 1864
Acerina schraetser (Linné) — hrebenačka pásavá
Syn.: *Perca schraetser* Linné 1758
Acerina schraetser Cuv. & Valen. 1829

Čeľad: **Centrarchidae** — ostráčovité
Micropterus salmoides (Lacépède) — ostráčka lososovitá
Eupomotis gibbosus (L.) — slnečnica pestrá

Čeľad: **Gobiidae** — býčkovité
Rod: *Proterorhinus* Smitt — býčko
Proterorhinus marmoratus (Pallas) — býčko škvrnitý
Syn.: *Gobius marmoratus* Pail. 1811
Proterorhinus marmoratus Berg 1916
Rod: *Cottus* Linné — hlaváč (hláč)
Cottus gobio Linné 1758 — hlaváč (hláč) obyčajný

Syn.: *Cottus microstomus* Heck. & Kner 1858
Cottus poecilopus Heck. 1836 — hlaváč (hláč) pásonohý

Čeľaď: Gasteroisteidae — pichľavkovité

Rod: *Gasterosteus* Linné — pichľavka
Gasterosteus aculeatus Linné 1758 — pichľavka siná
Pungitius pungitius (Linné) — pichľavka bojovná
Syn.: *Gasterosteus pungitius* Linné 1758

Pygosteus pungitius Jord. & Everm. 1896
Rod: *Pleuronectes* Linné — tľapka
Pleuronectes flesus Linné 1758 — tľapka riečna

Čeľaď: Gadidae — treskovité

Rod: *Lota* Oken — mieň
Lota lota (Linné) — mieň obyčajný
Syn.: *Gadus lota* Linné 1758
Lota vulgaris Heck. & Kner 1858
Lota lota Smitt 1892

SLOVENSKO-LATINSKÝ ZOZNAM

alóza	Alosa
alóza obyčajná	Alosa alosa
belica veľká hornodunajská	Chalcalburnus chalcoides mento
belička	Alburnus
belička obyčajná	Alburnus alburnus
blatniak	Umbra
blatniak obyčajný	Umbra krameri
blatniakovité	Umbridae
boleň	Aspius
boleň obyčajný	Aspius aspius
byčko	Proterorhinus
byčko škvrnitý	Proterorhinus marmoratus
byčkovité	Gobiidae
čerebľa	Phoxinus
čerebľa jazerná poľská	Phoxinus phoxinus dybowski
čerebľa obyčajná	Phoxinus phoxinus
červenica	Scardinius
červenica obyčajná	Scardinius erythrophthalmus
čik	Misgurnus
čik obyčajný	Misgurnus fossilis

hláč	Cottus
hláč obyčajný	Cottus gobio
hláč pásonohý	Cottus poecilopus
hlaváč	Cottus
hlaváč obyčajný	Cottus gobio
hlaváč pásonohý	Cottus poecilopus
hlavátka	Hucho
hlavátka obyčajná	Hucho hucho
hrča	Silurus
hrča obyčajná	Silurus glanis
hrčovité	Siluridae
hrebenačka	Acerina
hrebenačka obyčajná	Acerina cernua
hrebenačka pásavá	Acerina schraetser
hrúz	Gobio
hrúz fúzatý	Gobio uranoscopus
hrúz Kesslererov	Gobio kesslereri
hrúz obyčajný	Gobio gobio
hrúz obyčajný karpatský	Gobio gobio carpathicus
jalec	Leuciscus
jalec hlavatý	Leuciscus cephalus
jalec obyčajný	Leuciscus leuciscus
jalec pásavý	Leuciscus souffia
jalec tmavý	Leuciscus idus
jaseň	Leuciscus idus
jeseter	Acipenser
jeseter Güldenstädtov	Acipenser güldenstädti
jeseter hladký	Acipenser nudiventris
jeseter hviezdnatý	Acipenser stellatus
jeseter malý	Acipenser ruthenus
jeseter veľký	Acipenser sturio
jeseterovité	Acipenseridae
kapor	Cyprinus
kapor obyčajný	Cyprinus carpio
kaprovité	Cyprinidae
karas	Carassius
karas obyčajný	Carassius carassius
karas zlatý západný	Carassius auratus gibelio
kleň	Leuciscus cephalus
kolok	Aspro
kolok menší	Aspro streber
kolok väčší	Aspro zingel
lieň	Tinca

lieň obyčajný
 lípeň
 lípeň obyčajný
 lopatka
 lopatka dúhová
 losos
 losos obyčajný
 losos pstruhovitý
 losos pstruhovitý čiernomorský forma riečna
 losos pstruhovitý forma riečna
 lososovitě
 mieň
 mieň obyčajný
 mihúľa
 mihúľa potiská
 mihúľa potočná
 mihúľa riečna
 minoha
 minoha morská
 minohovitě
 mrena
 mrena obyčajná
 mrena stredomorská východná nosál
 nosál obyčajný
 oštračka lososovitá
 oštračovitě
 ostriež
 ostriež riečny
 oštračovitě
 ovsienka
 ovsienka obyčajná
 piesť
 piesť zelenkavý
 pichľavka bojovná
 pichľavka
 pichľavka silná
 pichľavkovitě
 pleskáč
 pleskáč siný
 pleskáč tuponosý
 ploska

Tinca tinca
 Thymallus
 Thymallus thymallus
 Rhodeus
 Rhodeus sericeus
 Salmo
 Salmo salar
 Salmo trutta
 Salmo trutta labrax morpha fario
 Salmo trutta morpha fario
 Salmonidae
 Lota
 Lota lota
 Lampetra
 Lampetra danfordi
 Lampetra planeri
 Lampetra fluviatilis
 Petromyzon
 Petromyzon marinus
 Petromyzonidae
 Barbus
 Barbus barbus
 Barbus meridionalis petényi
 Vimba
 Vimba vimba
 Micropterus salmoides
 Centrarchidae
 Perca
 Perca fluviatilis
 Percidae
 Leucaspis
 Leucaspis delineatus
 Blicca
 Blicca bjoerkna
 Pungitius pungitius
 Gasterosteus
 Gasterosteus aculeatus
 Gasterosteidae
 Abramis
 Abramis ballerus
 Abramis sapa
 Alburnoides

ploska pásavá
 plotica
 plotica lesklá dunajská
 plotica obyčajná
 plotica obyčajná podkarpatská
 plž
 plž obyčajný
 plž vrchovský
 pižovitě
 podustva
 podustva obyčajná
 pstruh dúhový
 pstruh potočný
 sih
 sih morský madijský
 sih morský var. nosatý

sivoň
 sivoň alpský
 sivoň potočný
 sledec
 sledec dunajský
 sledovitě
 sliž
 sliž obyčajný
 slnečnica pestrá
 sumec krpátý
 šabľa
 šabľa krivočiara
 štika
 štika obyčajná
 štukovitě
 tlačka
 tlačka riečna
 treskovitě
 úhor
 úhor obyčajný
 úhorovitě
 vyza
 vyza obyčajná
 zubáč
 zubáč obyčajný
 zubáč voľzský

Alburnoides bipunctatus
 Rutilus
 Rutilus pigus virgo
 Rutilus rutilus
 Rutilus rutilus carpathorossicus
 Cobitis
 Cobitis taenia
 Cobitis aurata
 Cobitidae
 Chondrostoma
 Chondrostoma nasus
 Salmo irideus
 Salmo trutta morpha fario
 Coregonus
 Coregonus lavaretus maraena
 Coregonus lavaretus var. oxyrhynchus
 Salvelinus
 Salvelinus alpinus
 Salvelinus fontinalis
 Caspialosa
 Caspialosa normandi
 Clupeidae
 Nemachilus
 Nemachilus barbatulus
 Eupomotis gibbosus
 Ameiurus nabalosus
 Pelecus
 Pelecus cultratus
 Esox
 Esox lucius
 Esocidae
 Pleuronectes
 Pleuronectes flesus
 Gardidae
 Anguilla
 Anguilla anguilla
 Anguillidae
 Huso
 Huso huso
 Lucioperca
 Lucioperca lucioperca
 Lucioperca volgensis

zubatica
zubatica obyčajná

Osmerus
Osmerus eperlanus

Podľa O. Ferianca, Slovenské názvoslovie rýb Československej republiky a susediacich krajov, Prírodovedný zborník Matice slovenskej II, 1947, č. 2

ZO SLOVENSKO-NEMECKEJ ODBORÁRSKEJ TERMINOLÓGIE

ORGANIZAČNO-POLITICKÝ ÚSEK

Abschnitt m	úsek
Abschnittvertrauensmann m	úsekový dôverník
Abteilung f	oddelenie, úsek
Abteilung Kader	oddelenie kádrov
Abteilungsausschuß m	dielenský výbor
Abteilungsgewerkschaftsleitung f	dielenská rada
Abteilungskommission f	dielenská komisia
Abteilungsleitung f	vedenie oddelenia
Abteilungsrat m	dielenská rada
Abteilungsversammlung f	dielenská schôdzka, úseková schôdzka
Abzugssystem n	zrážkový systém
Agitationsarbeit f	agitačná práca
Agitationskollektiv n	agitačný kolektív
Agitationsgruppe f	agitačná skupina
Aktionsausschuß m	akčný výbor
Aktionseinheit f	akčná jednota
Allgewerkschaftskongreß m	Všeodborový sjazd
Anknüpfungspunkt m	oporný bod
anleiten	priviesť (k niečomu)
amerikahörig	vazalský (k USA)
amerikahörige Kultur f	americká kultúra
amerikahörige Wissenschaft f	americká veda
Arbeiterassoziation f	robotnícke združenie
Arbeiteraristokratie f	robotnícka aristokracia
Arbeiterausschuß m	robotnícky výbor
Arbeiterausschließung f	výluka robotníkov
Arbeiterbewegung f	robotnícke hnutie
Arbeitergewerkschaft f (Allgemeine)	odborová robotnícka organizácia
Arbeitergewerkschaften	(robotnícke) odbory

Arbeitereinheit f	jednota robotníkov
arbeiterfeindlich	protirobotnícky
Arbeitermassen	masy robotníctva
Arbeiterstand m	robotnícky stav
Arbeitervereinigung f	robotnícke združenie
Arbeitsbesprechung f	desatminútovka; pracovný pohovor
Auftrieb m	rozmach
beitragen	prispiieť
Beitragsdurchschnitt m	priemer prispevkov
Beitragsleistung f	prispevok
Beitragsmarke f	prispevková známka
Belegschaft f	osadenstvo
Belegschaftsangehörige m	člen osadenstva
Belegschaftsbestand m	stav osadenstva
Belegschaftsmitglied n	člen osadenstva
Belegschaftsversammlung f	celozávodná schôdzka
Belegschaftsvertreter m	zástupca osadenstva
Beschäftigtenzunahme f	prírastok zamestnancov
Beschäftigungsniveau m	počet zamestnancov
Betriebsangehörige m	príslušník závodu
Betriebsausschuß m	závodný výbor
Betriebsdelegierte m	delegát závodu
Betriebsfunktionär m	závodný funkcionár
Betriebsgewerkschaftsfunktionär m	závodný odborársky funkcionár
Betriebsgewerkschaftsleitung f	závodný výbor
Betriebsgruppe f	závodná skupina
Betriebsklima n	ovzdušie v závode
Betriebskollektiv n	závodný kolektív
Betriebsmitglied n	člen závodu
Betriebsrat m	závodná rada, závodný výbor
Betriebsratmitglied n	člen závodného výboru
Betriebsratssitzung f	schôdzka závodného výboru
Betriebsratsvorsitzende m	predseda závodného výboru
Betriebsschutz m	závodná stráž
Betriebsschutzangehörige m	člen závodnej stráže
Betriebsschutzwache f	závodná stráž
Betriebsversammlung f	závodná schôdzka
Betriebswache f	závodná stráž
Brotgeber m	chlebodarca
Bundesvorstand m	predsedníctvo sväzu
Diskussionsbeitrag m	diskusný príspevok
Diskussionsrede f	diskusný príspevok
Diskussionsredner m	diskutujúci

Dorfwerkschaftsleitung f
Ehrendiplom n
Ehrentafel f
Ehrenvorsitzende m
Ehrenzeichen n
einheitlich
Einheitsgewerkschaft f
Eröffnungsansprache f
Ersatzmann m
Ersatzmitglied n
FDGB
Feierstunde f
Frauenausschuß m
Frauenverband f
Freundschaft f
Funktionsenthebung f
Funktionärkader m
Gebietsausschuß m
Gebietsvorstand m
Genosse m
Genossin f
Genossenschaftsdorf n
gesamtbetrieblicher Maßstab
Gleichmacher m
Gleichmacherei f
Gewerkschaft f
Gewerkschaften pl
Gewerkschafter m
Gewerkschaftler m
gewerkschaftlich
Gewerkschaftsabschnitt m
Gewerkschaftsaktiv n
Gewerkschaftsaktivist m
Gewerkschaftsaktivtagung f
Gewerkschaftsapparat m
Gewerkschaftsarbeit f
Gewerkschaftsaufgabe f
Gewerkschaftsausgabe f
Gewerkschaftsbibliothek f
Gewerkschaftsbudget n
Gewerkschaftsdisziplin f
Gewerkschaftseinheit f
Gewerkschaftserziehung f

dedinská odborová skupina
čestný diplom
tabula cti
čestný predseda
čestné vyznamenanie
jednotne
jednotné odbory
otvárací prejav
náhradník
náhradný člen
Slobodné nemecké odbory
slávnosť
výbor žien
Sváz žien
priateľstvo
pozbavenie funkcie
funkcionársky káder
oblastný výbor
oblastné predsedníctvo
súduh
súdrúžka
družstevná dedina
celozávodné meradlo
rovnostár
rovnostárstvo
odbory
odbory
odborár
odborár
odborový
odborový úsek
odborový aktiv
odborársky funkcionár
schôdzka odborového aktívu
aparát odborov
odborárska práca
odborárska úloha
odborárske výdavky
odborárska knižnica
odborársky rozpočet
odborárska disciplína
odborová jednota
odborárska výchova

Gewerkschaftsexekutive f
gewerkschaftsfachlich
gewerkschaftsfeindlich
Gewerkschaftsfond m
Gewerkschaftsfunktionär m
Gewerkschaftsführer m
Gewerkschaftsführung f
Gewerkschaftsgruppe f
Gewerkschaftsgruppenorganisator m
Gewerkschaftsgeld n
Gewerkschaftshaushalt m
Gewerkschaftshaus n
Gewerkschaftshochschule f
Gewerkschaftsideologie f
Gewerkschaftsjugend f
Gewerkschaftsjugendtag m
Gewerkschaftskader m
Gewerkschaftskabinett n
Gewerkschaftskasse f
Gewerkschaftskollege m
Gewerkschaftskommission f
Gewerkschaftsleben n
Gewerkschaftsleiter m
Gewerkschaftsleitung f
Gewerkschaftsleitungsmitglied n
Gewerkschaftsmittel n
Gewerkschaftsorgan m
Gewerkschaftsorganisation f
Gewerkschaftspresse f
Gewerkschaftsprogramm n
Gewerkschaftsrat m
Gewerkschaftssekretär m
Gewerkschaftsschule f
Gewerkschaftsschüler m
Gewerkschaftsschulung f
Gewerkschaftsschulwesen
Gewerkschaftstag m
Gewerkschaftstätigkeit f
Gewerkschaftsverband m
Gewerkschaftsverein m
Gewerkschaftsveteran n
Gewerkschaftsvermögen n
Gewerkschaftsversammlung f

uží odborársky výbor
odborársko-odborný
protiodborársky
odborový fond
odborársky funkcionár
vedúci odborov
vedenie odborov
odborová skupina
úsekový dôverník
príspevky
odborárske hospodárenie
dom odborov
Vysoká odborárska škola
ideológia odborov
odborárska mládež
deň odborársky mládeže
odborársky káder
odborársky kabinet
odborárska pokladňa
súduh
odborárska komisia
odborársky život
vedúci odborov
vedenie odborov
člen vedenia odborov
odborárske prostriedky
odborový orgán
odborová organizácia
odborárska tlač
odborový program
odborová rada
tajomník odborov
odborárska škola
odborársky žiak
odborárske školenie
odborové školstvo
odborársky deň
odborárska činnosť
odborový sváz
odborový spolok
starý odborár
odborársky majetok
odborárska schôdzka

Gewerkschaftswahlen f
Gewerkschaftszentrale f
Grundorganisation f
Gründungsversammlung f
Gruppenfunktionär m
Gruppenorganisator m
Helfershelfer m
Hochschulgruppe f
innerbetrieblich
innergewerkschaftlich
Interzonenpaß m
Kader m
Kaderauslese f
Kaderabteilung f
Kaderarbeit f
Kaderauswahl f
Kaderentwicklung f
Kaderleiter m
Kaderreferent m
Kampfbblatt n
Klassenverbundenheit f
Klubausschuß m
Kollege m
Kollegin f
Kollektivegeist m
Kreisausschuß
Kreisgewerkschaftsrat m
Kriegstreiber m
Mitglied n
Mitgliederevidenz f
Mitgliedermasse f
Mitgliederübersicht f
Mitgliederüberprüfung f
Mitgliederversammlung f
Mitgliedsausweis m
Mitgliedsbeitrag m
Mitgliedschaft f
Mitgliedsbuch n
Mitgliedsbuchkontrolle f
Mitgliedsmarke f
Organisationsbereich n
Parteileben n
Parteileitung f

odborové voľby
odborové ústredie
základná organizácia
zakladajúca schôdzka
vedúci skupiny
vedúci skupiny
pomocník
vysokoškolská skupina
vnútrozávodný
vnútrodoborársky
medzipásmový pas
káder
výber kádrov
kádrové oddelenie
kádrová práca
výber kádrov
zvýšenie počtu kádrov
vedúci kádrového oddelenia
referent kádrového oddelenia
bleskovka
triedna súdržnosť
výbor klubu
kolega, súdruh
kolegyňa, súdružka
kolektívny duch
krajský výbor
krajská odborová rada
vojnový štváč
člen
evidencia členov
členstvo
evidencia členov
previerka členov
členská schôdzka
členský preukaz
členský príspevok
členstvo
členská knižka
kontrola členských knížiek
členská známka
organizačná oblasť
stranický život
vedenie strany

Parteimitglied n
Parteimitgliedschaft f
Parteireinigung f
Parteistrafe f
Parteitag m
Parteüberprüfung f
Plenarsitzung f
Proteststreik m
Protestbewegung f
Regierungsgewerkschaften
Revolutionäre Gewerkschaftsbewegung f
Selbstkritik f
Sowjetgewerkschaft f
Sozialisierung f
Spaltungspolitik f
Spitzenfunktionär m
Spitzenorgan n
Teilgebiet n
Unterschriftensammlung f
Unterweisung f
Verbandskreisausschuß m
vergesellschaftlicht
Versammlungsrede f
Vertrauensmann m
volkseigen
Vormüchner Republik
Völkerverbrüderung f
Weltgewerkschaftsbewegung f
Weltgewerkschaftsbund m
Zahlungsmoral f
Zentralausschuß m
Zentralkomitee m
Zentralrat m
Zentralvorstand m
Zuteilungssystem n

člen strany
členstvo (strany)
čistka v strane
stranicky tresť
stranicky deň
previerka (členov strany)
plenárna schôdzka
protestný štrajk
protestné hnutie
vládne odbory
Revolučné odborové hnutie

sebakritika
sovietske odbory
socializácia
rozkolnícka politika
vedúci funkcionár
vedúci orgán
úsek
zbieranie podpisov
pokyny
krajský svázový výbor
zospoločenšený
prejav na schôdzke
dôverník
národný
predmnichovská republika
bratanie
svetové odborové hnutie
Svetová odborová federácia
platočná morálka
ústredný výbor
ústredný výbor
ústredná rada
ústredné predstavenstvo
prídellový systém

C. Skalická

DISKUSIA

O KALKOVANÍ V TERMINOLÓGIÍ

Veľmi častým spôsobom tvorenia názvov je tzv. kalkovanie, doslovné prekladanie z cudzích jazykov, v našich pomeroch najčastejšie z nemčiny. Aj pre také na prvý pohľad čisto slovenské názvy, ako je napr. *časopis*, *veselohra*, *striedavý prúd*, veľmi ľahko môžeme nájsť vzory v nemeckých názvoch *Zeitschrift*, *Lustspiel*, *Wechselstrom*. Nezriedka je takáto zhoda aj vo viacerých jazykoch, takže možno hovoriť o skutočne medzinárodnom vzore pre tvorenie názvov.

Pravda, nie všetky termíny možno takto kalkovať, lebo tomu môžu byť na prekážku okolnosti formálne i významové. Preto aj osud niektorých kalkov býva neistý.

Ako konkrétny príklad môžeme uviesť termín *delenie*, *kružnica delenia* z náuky o častiach strojov.

V Terminológii častí strojov z r. 1952 sa napr. v snahe vyhnúť významove nepriezračnému termínu *rozteč*, ktorý sa ustállil v češtine, zavádza podoba *delenie*. Zrejme je to kalk, doslovný preklad z nem. *Teilung*. Ak sa však *delenie* definuje ako vzdialenosť rovnoľahých profilových bodov dvoch susedných bodov, vzniká tu medzi definíciou a názvom nesúlad. Nijakým prvkom z uvedenej definície sa podoba *delenie* nevysvetľuje. Podobne ani v termíne *kružnica delenia*, ktorý je kalkom z nem. *Teilungskreis* a definuje sa ako hlavná kružnica ozubeného súkolesia, na ktorej sa meria *delenie*, výška zuba i vzdialenosť osí od kolies, nie je tento významový súvis zrejmy. Je to aj preto, že hoci sa slovo *delenie* v definícii používa, nie je z kontextu dost jasný jeho význam. Okrem toho je tu aj nezvyčajný formálny postup, priradenie, resp. podradenie termínu *delenie* v genitíve. Nemeckému vzoru by zodpovedal taký termín, v ktorom by určujúci člen bol v podobe prídavného mena. Od podoby *delenie* takéto prídavné meno utvoril nemožno (nejestvujúc také prídavné mená ako „čítanový, vedenový, jedenový“ a pod.). Nemožno však využiť ani prídavné meno *deliaci*, lebo v spojení *deliaca kružnica* by vyjadrovalo, že ide o kružnicu, ktorá sa nejako zúčastňuje na procese delenia.

Termíny *delenie*, *kružnica delenia* treba teda chápať ako východisko z núdze. Kalkovanie sa tu neosvedčilo.

Pre utvorenie správneho a významovo priezračného termínu bolo treba hľadať iné východisko, iný významový prvok. Je pozoruhodné, že z celkom iného východiska než v nemčine podarilo sa utvoriť redaktorom v Slovenskom vydavateľstve technickej literatúry termín *rozstup*. Vychádzali pritom z analógie v telocvičnej, resp. vojenskej terminológii, kde sa názvom *rozstup* označuje vzdialenosť medzi dvoma cvičencami, prípadne aj medzi dvoma radmi cvičencov.

Proti termínu *rozstup* možno namietat iba to, že je príliš všeobecný, že sa ním označuje vzdialenosť medzi „okrajmi“ predmetov, a nie medzi osami, ako to správne pri „delení“ ozubeného kolesa. Je to, pravda, námetka veľmi formálna, lebo nič neprekáža slovu *rozstup* ako termínu pripísať tú vlastnosť, že označuje vzdialenosť medzi osami dvoch predmetov.

Na vývine termínu *rozteč* — *delenie* — *rozstup*, ktorý sme mohli pozorovať priamo pred vlastnými očami, možno teda ukázať, že kalkovaniu z nemčiny prekážajú dôvody významové. Ale zároveň tu vidieť, že kalkovaniu z češtiny prekážajú dôvody skôr formálne: nemožnosť previesť do slovenčiny prvok *-teč* bez narušenia významu.

Na termíne *šnek* — *skrutka* — *závit* — *slimák* možno zase ukázať, že významové okolnosti sú často aj proti kalkovaniu neodvodených slov, ak sa kalkovaný slovom nevystihujú významové znaky daného termínu.

I keď totiž kalkovanie zvieračích názvov bolo svojho času živé a rozšírené v mnohých jazykoch (stačí uviesť všeobecne známy príklad *Kranich* — *jeráb* — *žerjav* — *žuravň*), kalk *slimák* za *Schnecke* sa neujal. Neujal sa preto, že typická vlastnosť slimáka — pomalosť — tu vôbec neprichádza do úvahy ako významový prvok a že ani druhá vlastnosť — špirálovitosť slimácej ulity nevystihuje nejakú vlastnosť. Veď závitý na „šneku“ vôbec nemajú špirálovitý ráz, ako ho má ulita.

Preto bolo treba siahnuť po iných možnostiach. Z angl. *endless screw* alebo z franc. *vis sans fin* bolo možno kalkovať názov *nekonečná skrutka*. Je to názov dosť priezračný, ale má nevýhodu v malej nosnosti, v tom, že od neho nemožno tvoriť prídavné meno. Podoba „nekonečnoskrutkový“ nie je v sústave tvorenia slovenských prídavných mien obvyklá. Preto treba v prídavných menách siahat po jednoduchších prídavných menách, i keď za cenu menšej presnosti. Tak vznikli termíny ako *skrutkové súkolesie*, *závitový dopravník*, *skrutkový prevod*, *závitová čiara*, *skrutkové vreteno*.

Pravda, odborníci prijímajú tieto termíny často akosi neochotne, tvrdiac, že slová *skrutka* a *závit* sú už okupované ako termíny pre iné veci. Napr. v Terminológii častí strojov sa *skrutka* definuje ako súčiastka, ktorou sa spájajú alebo upevňujú jednotlivé súčiastky, *závit* ako nosná časť skrutky. Pravda, v tom istom slovníku sa pri skrutke uvádza aj možnosť, že slúži na prenášanie pohybu medzi súčiastkami. Z toho by sa dalo usudzovať, že termíny *skrutkové súkolesie*, resp. *skrutkový prevod* budú vyhovovať aj z hľadiska odborníkov technikov. Termín *skrutkové kolesá* sa tu napokon aj uvádza.

Oveľa väčšia neistota je pri hľadaní slovenského ekvivalentu pre nem. *Förderschnecke*. Priamočiarým kalkom — vlastne len „polokalkom“, lebo druhá časť sa neprekladá — teda by mohol byť termín *dopravný šnek*, ako sa aj často používa. Na tomto pripade však možno pekne ukázať, že pri kalkovaní možno niekedy zmeniť pomer prvku určovaného a určujúceho. V názve *Förderschnecke* je totiž určujúcim prvkom *Schnecke* a určovacím prvkom *Förder-*

(zo slovesa *fördern* = dopravovať). U nás je však všeobecne známy termín *dopravník* (aj ten má v nem. paralelu *Förderer*). Tento názov možno teda vziať ako určovaný prvok a bližšie ho určiť nejakým slovom, ktoré by zodpovedalo nem. *Schnecke*. Ukázali sme už, že tu nemožno použiť kalk *slimák*. Preto treba hľadať slovo, ktoré by z nejakého iného hľadiska vyjadrovalo podobu alebo činnosť tohto dopravníka. Podľa našej myienky na tomto dopravníku najviac bije do očí to, že sa tovar v ňom dopravuje, posúva telesom, ktorého podstatným znakom sú závitý. Neváhali by sme preto tento dopravník nazvať *závitovým dopravníkom*, ako sme to konečne už urobili v Terminológii silikátového priemyslu (1956).

Všetky tieto úvahy majú jediný cieľ: ukázať, že kalkovanie je síce dôležitým spôsobom tvorenia nových termínov, ktorý pritom v značnej miere prispieva k medzinárodnému rázu terminológie, ale že ho nemožno používať vždy a všade. Treba zdôrazniť, že hranice, pokiaľ je kalkovanie únosné, nie sú vždy presné a jasné. O mnohých otázkach bude treba ešte dôkladne uvažovať na základe rozsiahlejšieho materiálu. Naše úvahy chceli práve podnieť diskusiu o týchto otázkach.

J. Horecký

ZPRÁVY

Peter J. Wexler, *La formation du vocabulaire des chemins de fer en France 1778—1842* (Utváranie železničnej terminológie vo Francúzsku), Genève —Lille 1955, str. 159.

Cieľom tejto práce je podrobne, takmer pod mikroskopom skúmať, akým spôsobom vzniká pomenovanie novej veci, v danom prípade železnice a predmetov s ňou súvisiacich. Pri tomto skúmaní sa autor veľmi správne neobmedzuje iba na slová zaznačené v slovníkoch, ale opiera sa o bohatý materiál excerptovaný zo súčasnej literatúry i archívnych dokumentov. Názorými a bohatými citátmi dokladá použitie každého názvu, sleduje jeho vzťahy k iným názvom, a to často i podľa chápania súčasníkov.

O bohatosti materiálu svedčí aj to, že vcelku len o 9 názvoch (železnice, koľaj, tunel, viadukt, stanica, rušeň, tender, vozeň a vlak) hovorí na viac ako sedemdesiatich stranách. Podľa našej myienky však práve táto bohatosť dokladov spôsobuje, že autorova metóda je skôr metódou kultúrnohistorickou než jazykovednou. Čisto jazykovedné závery formuluje iba v záverečnej kapitole (126—132).

Zdôrazňuje tu, že texty z 18. stor. ukazujú schopnosť francúzštiny tvoriť názvy pre nové veci z čisto francúzskych zdrojov. Pravda, sú to názvy niekedy až príliš opisné, ako vidieť z názvu prvého parného stroja: *voiture mue par l'effet de la vapeur de l'eau produite par le feu* (voz poháňaný účinkom vodnej pary vyrobenej ohňom — 98).

Hojne podobných pokusov bolo najmä v prvom období vývoja železnice (Wexler ho nazýva predmechanickými). V technickom, resp. mechanickom období sa už tvoria názvy vo vlastnom zmysle. V tomto období, ako ukazuje autor, tvorilo sa pomerne málo nových slov a tým sa železničné názvoslovie odlišuje od ostatných technických odborov, kde sa s obľubou tvorili názvy z grécko-latinských koreňov (napr. *pyroscaphe*, *ichtisanáre*). Francúzski inžinieri sa hodne chodili učiť do Anglicka, preto sa veľa železničných názvov preberalo z angličtiny (*rail*, *tender*, *wagon*), niekedy aj kalkovaním (*cheval de fer*, *grille-voie*, *tourne-hors*).

Vcelku Wexler zisťuje, že v prvých obdobiach stavby železníc (obmedzuje sa na obdobie 1778—1842) jestvovalo pre tú istú vec niekoľko termínov. Je to zjav známy aj z iných terminológií, ba aj z iných jazykov (v češtine obrodenskú obdobie, v slovenčine štvorové obdobie). Prítom však pre prvé obdobie francúzskeho železničného názvoslovia podľa Wexlera nie je typická práve táto polysynonymia, ale skôr to, že takáto pestrosť (napr. 20 názvov pre lokomotívu) mohla trvať viac ako desať rokov.

Zdá sa nám však, že autor podceňuje svoju o klasifikáciu významových zmien (str. 9) a príliš zdôrazňuje spoločenskú situáciu. Je síce pravda, že asociacionistickými teóriami o dotyku a podobnosti, bez ohľadu na spoločenských činiteľov nemožno vysvetliť vznik a zánik pomenovaní či slov, ale na druhej strane treba zdôrazniť, že ani samo spoločenské hľadisko pre výklad zmien v slovnej zásobe nestačí. Veď sám autor pri výklade o osudoch názvu *train* ukazuje, že jeho prevzatie z angličtiny bolo ufaňčené tým, že už predtým bolo vo francúzštine domáce slovo *train* v inom význame. Ukazuje sa na to, že dôležitú úlohu pri tvorení nových pomenovaní má aj jestvujúca štruktúra slovnej zásoby, a to v rovnakej miere štruktúra slovotvorná i významová. Spoločenské faktory sú prvým podnetom k tvoreniu nových názvov, ale o tom, ako sa nový názov utvorí, rozhoduje v prevažnej miere predsa len štruktúra slovnej zásoby.

Zdá sa nám, že toto hľadisko Wexler neaplikoval sústavne, preto jeho práci chýbajú širšie, lexikologicky zamerané závery o jazykovej štruktúre francúzskej železničnej terminológie. Ale i napriek týmto výhradám treba jeho prácu hodnotiť ako dôležitý príspevok k štúdiu dejín terminológie.

J. Horecký

A. Pilát — O. Ušák, *Vreckový atlas húb*. Preložil A. Novácký. Slovenské pedagogické nakladateľstvo v Bratislave a Státní pedagogické nakladateľství v Prahe 1956. Strán 100, cena brož. 13,20, viaz. 16,70 Kčs.

Táto praktická hubárska príručka našich popredných mykológov vyplia medzery, ktorú v tejto oblasti veľmi pociťovali nielen hubári, ale všetci milovníci prírody. Svojím rozsahom i formou spracovania (a najmä skvelými farebnými prílohami) splňa všetky predpoklady takejto príručky. V našich

poznámkach si chceme všimnúť, či aj po jazykovej stránke je tento preklad na výške, najmä jeho slovenské mená húb.

V slovenčine mená húb v širšom rozsahu doteraz ešte nie sú vypracované, preto je veľkou zásluhou prekladateľa, že sa pokúsil (v spolupráci s Komisiou pre botanickú terminológiu pri SAV) v súvislosti s prekladom tejto príručky medzeru aspoň čiastočne zaplniť. V jeho názvoch, pri ktorých vychádza z mien u nás už známych, zaužívaných v našej doterajšej literatúre a pri ktorých sa opierať aj o české mená, prevládajú názvy odvodené, ktorých slovné základy významovo vyjadrujú istú vlastnosť huby. Na vonkajšiu výzorovú vlastnosť sa vzťahujú názvy ako *pestrec*, *plávka*, *strapačka*, *strmuška*, *šupinavka*, *kučierka* ap.; zriedkavejšie sa takto meno vzťahuje na vnútornú vlastnosť rastliny, napr. *prášnica*, *šľavnačka*, *masliak* ap. Metaforicky celkový výzor huby vyjadrujú názvy ako *tanečnica*, *kuriatko*, *lievik* ap. Ostatné motivácie, ktoré pri rastlinách bývajú dosť časté, sú tu len ojedinelé (napríklad vzťah k zvieratám, k miestu výskytu ap. je vyjadrený v názvoch *hadovka*, *jelenka*, *kuriatko*, *podpivkova*). Hodné povšimnutia sú aj názvy utvorené od toho istého základu: *strapačka* — *strapcovka* a *sližák* — *sližovníčka*; ich blízke znenie môže spôsobovať ťažkosti pri diferencovaní. Naopak, blízky vzťah aj formálne je vyjadrený medzi hubami *šupinovka* — *pašupinovka* (ako je to v botanickej nomenklatúre zvykom).

Z formálneho hľadiska prekvapuje pri týchto názvoch veľká prevaha slov s príponou *-ka* (napr. *plávka*, *pečiarica*, *šľavnačka*, *šupinovka*, *kučierka* ap.).

Z názvov, ktoré dnes už chápeme ako neodvodené, je tu pomerne veľmi málo (mená ako *hríb*, *bedľa*, *háva*, *rýdzik* ap.). Aj z toho možno usudzovať, že slovenské meno húb sú väčšinou novším výtvorom.

Veľmi málo je aj názvov zložených z dvojslovných základov. Z nich len *muchotrávka* je všeobecne vžitá meno; názvy *červenôbchracka* a *suchohrúb* (podobne aj v češtine) pôsobia dojemom umelých slov.

Pri niektorých názvoch húb sa v zátvorke uvádzajú ľudové synonymá. Významovo tieto synonymá veľmi často korešpondujú s významom prívlastku patričného druhu: *masliak strakatý* — *strakoš*, *hríb červený* — *červienka*, *kozák osikový* — *osikovec*, *kozák brezový* — *brezák*, *kozák hrabový* — *hrabák*, *šľavnačka marcová* — *marcovka*, *čirovka májová* — *májovka*. Sú, pravda, aj synonymá s významovo úplne samostatným základom: *trúdnik ovčí* — *mlynárka*, *podpivkova obyčajná* — *michalka*, *tanečnica poľná* — *klinček*, *pečiarica poľná* — *šampión*.

Prívlastky pri druhových menách húb sa nevyznačujú — v porovnaní s prívlastkami pri druhových názvoch rastlín — ničím zvláštnym. Je zaujímavé, že prívlastok „jedlý“ sa tu využíva len ojedinele (asi trikrát; pri názve „ušliak jedlý“ 18 je uvedený azda omylom, lebo v texte o tejto hube sa hovorí ako o jedovatej) a prívlastok „jedovatý“ ani raz. Substantívne prívlastky sú v názvoch: *hríb satan* a *hríb siriak*, a to asi zo snahy zachovať v druhovom

názve aj spoločné rodové meno (*hríb*) aj zaužívané substantívne pomenovanie (*satan*, *siriak*).

Celkove slovenské názvy húb v tejto príručke sú z jazykového hľadiska vyhovujúce: sú správne tvorené (azda okrem ojedinelých prípadov, napríklad pri zložených názvoch) a od českých názvov sa zbytočne neodlišujú. Preto si zaslužia, aby sa v slovenčine vžili.

Dobrá jazykovú úroveň má aj ostatný text príručky. Gramatických chýb je veľmi málo: za „pologula“ vo význame „pol zemskej gule“ by sa lepšie hodil tvar *polgula*, ako je napríklad v prídavnom mene *polgulovitý* 27, 29, 30 a i.; nezvyklý je slovesný tvar od zloženého adjektíva „sivoružovieť“ 33. namiesto ktorého by bolo azda lepšie „ružovieť do siva“ ap. Ináč textová časť prekladu sa číta hladko, niet v nej väčších štylistických chýb. Namiesto „Táto je za mladí...“ 20 správnejšie doplniť tento začiatok vety jadrom výpovede predchádzajúcej vety: *Táto gleba je...*; štylisticky sú kostrbaté aj predložky „a aj“ vedľa seba na str. 21.

Uvedená príručka teda aj po jazykovej stránke je na vysokej úrovni, preto má všetky predpoklady stať sa aj u nás základnou literatúrou najmä pre praktických hubárov.

F. Buffa

Terminológia elementárnej matematiky, Slovenská akadémia vied, Bratislava 1957, str. 99, brož. Kčs 3,70.

Pre potreby vedeckej práce a pedagogickej praxe vydala Komisia pre matematickú terminológiu pri Ústave slovenského jazyka SAV prvý zväzok slovníka z terminológie matematiky. Predkladá ho ako návrh na posúdenie verejnosti, ktorá má možnosť opraviť a prediskutovať termíny po stránke vecnej i jazykovej.

Tento nový slovník odbornej terminológie podáva sústavu termínov z elementárnej matematiky, t. j. približne v rozsahu učiva jedenásťročnej školy. Termíny nie sú členené podľa pojmovej pribuznosti, ale sú usporiadané abecedne a vysvetľujú sa definíciami, prípadne opisom. Tieto opisy sú však väčšinou neúmerne dlhé a zložené, iste i preto, lebo obsahujú často veľa definícií čiastkových, ktoré mali byť radšej uvedené na svojom mieste v abecede (napr. heslo *hranol*). Takéto opisy nemôžu nahradiť definície.

Pri porovnávaní so starším stavom matematickej terminológie zistujeme niektoré priaznivé zmeny, odôvodnené hľadiskom vecnej a jazykovej správnosti odborného názvoslovja. Spomenieme aspoň niektoré zlepšenia. Zrevidoval sa starší názov „algebraický“ a nahradil sa správnym *algebraický* (*algebraická čiara*, *algebraické číslo*); „tečna“ sa nahradila *dotýčnicou*; v termíne „čísla súdelné“ a „nesúdelné“ sa opravil výraz „súdelné, nesúdelné“ na *súdeliteľné* a *nesúdeliteľné* (lebo máme čísla *deliteľné* a *nedeliteľné*); názov „guľová výšec“ je zlepšený na *guľový výsek*, „kružová výšec“ na *kružový výsek*;

miesto termínov „komoľový ihlan, komoľový kužeľ“ uvádza sa *zrezaný ihlan, zrezaný kužeľ*. Zloženiny typu „polopriamka, polos, polorovina“ sa skorigovali na *polpriamka, polos, polrovina*. Výraz „počťový úkon“ sa spresnil na *počťový výkon* (úkon má širší všeobecnejší význam). Zrevidoval sa starší názov „reciproká hodnota čísla“, kde sa opravilo nenáležité utvorené adjektívum „reciproká“ na *recipročná*. Zbytočným sa nám zdá, že pre značku násobenia, delenia, odmocňovania a rovnosti sa zavádza termín *znak* a pre značku sčítania *známienko*.

V snahe vyhnúť sa opakovaniu zdĺhavých definícií niektorých príbuzných názvov uchýlili sa autori k odkazom. Tento spôsob úspory v slovníkoch je síce niekedy potrebný pre zostavovateľov, avšak u používateľov slovníkov nie veľmi populárny. Odkaz nesmie byť komplikovaný, t. j. nesmie odkazovať na heslo, v ktorom je opäť odkaz na nejaké ďalšie heslo. V recenzovanom slovníku však sú takéto prípady. Napr. pri hesle *katéta* je odkaz na *odvesna* a tam ďalší odkaz na *pravouhý trojuholník*. Pri hesle *zmysel otáčania* je odkaz na heslo *orientácia otáčania* a tam zas odkaz na heslo *otáčanie*. Pri hesle *ohnisko kužeľosečky* je odkaz až na tri heslá, *elipsa, hyperbola, parabola*, avšak heslá *elipsa* a *parabola* chýbajú. Tento istý odkaz je i pri hesle *fokus kužeľosečky*. Dva rovnaké odkazy mohli byť pre zostavovateľov dostatočným popudom, aby si odkaz overili. Ani keby heslá *elipsa* a *parabola* v slovníku nechýbali, nemožno žiadať od používateľa, aby si z troch rôznych hesiel vyabstrahoval a vytvoril hľadanú definíciu odkaz. To bola úloha zostavovateľov. To isté platí o hesle *podstava*, kde je odkaz až na štyri zložité heslá, *hranó, ihlan, valec, kužeľ*, ale definícia podstavy chýba.

Je len vítané, že sa na nesprávnosť niektorých starších termínov v slovníkoch priamo poukazuje. Avšak zdá sa nám, že spôsob použitia v tomto slovníku by sa dal zlepšiť. Navrhujeme, aby heslové výrazy, ktoré sú nesprávne, neboli vytlačené tým istým typom ako výrazy správne. Ďalej medzi poznámkou *nespr.* (nesprávne) a poznámkou *pozri* má byť čiarka. Usporiadanie *zmysel otáčania nespr. pozri orientácia otáčania* je nejasné.

O vecnej stránke výkladov by sa mali vysloviť matematici.

E. Smiešková

E. Wüster, *Bibliography of bilingual scientific and technical glossaries* (*Bibliographie de vocabulaires scientifiques et techniques monolingues*, Vol. I. Normes nationales, Unesco 1955, str. 219.

Pomerne neskoro sa nám dostáva do rúk prvá súborná bibliografia jednojazyčných terminologických slovníkov, ktorú spracoval aktívny pracovník na poli medzinárodnej normalizácie v terminológii doc. Eugen Wüster. (O vreľom záujme E. Wüsteru o tieto otázky svedčí to, že väčšinu zaznamenaných prác má vo vlastnej knižnici.)

Prvý zväzok bibliografie obsahuje 1376 výlučne terminologických národ-

ných noriem, 182 čiastočne terminologických noriem a 23 publikácií týkajúcich sa normalizovania terminológie, teda spolu 1581 záznamov.

Pod normou pritom autor rozume nielen publikácie vydané národnou normalizačnou inštitúciou a ako normy označené, ale aj iné podobné publikácie, vypracované rozličnými odborníkmi. To znamená, že by sa do ďalšieho zväzku tejto bibliografie mali zahrnúť aj všetky terminologické slovníky spracované terminologickými komisiami SAV. Že sa v I. zväzku neuvádzajú, bolo spôsobené nedostatočne rozvinutými stykmi Ústavu slovenského jazyka s Medzinárodnou štandardizačnou organizáciou (ISO), resp. s jej terminologickým výborom (TC 37). Tieto nedostatky už boli odstránené, lebo sme nadviazali priamy kontakt s doc. Wüsterom.

Hoci ide o bibliografiu jednojazyčných slovníkov, sú do nej zahrnuté i dvojjazyčné a viacjazyčné slovníky, a to vtedy, keď rozličné normalizované používajú cudzí jazyk ako pomocný prostriedok alebo keď ide o viacjazyčné štáty (sem by patrili aj naše česko-slovenské názvoslovné normy, vypracované Štátnym úradom pre vynálezy a normalizáciu). Napokon sú tu uvedené aj latinské terminologické slovníky, lebo latinské názvy uvedené v týchto slovníkoch sa často neprijímajú všeobecne.

Pokiaľ ide o oblasti techniky, autor bibliografie sa obmedzil zväčša na exaktné vedy, prípadne vedy a techniku, teda na 5. a 6. triedu Medzinárodného desiatinného triedenia (*Classification décimale universelle*). Podľa našej myšlienky by však bolo treba bibliografiu rozšíriť aj na spoločenské vedy a väčšiu pozornosť venovať prírodným vedám (najmä botanike a zoológii).

Jednotlivé slovníky sú v bibliografii utriedené podľa CDU. V každej skupine CDU sú slovníky uvedené abecedne. Je zaujímavé a nepochybné veľmi správne, že jednotlivé jazyky sa tu uvádzajú v svojej národnej podobe: čeština ako čeština, nemčina ako Deutsch, hebrejčina ako Iwrit, holandčina ako Nederlands, ruština ako Russkij, fínčina ako Suomi a tak sú aj zaradené v abecede.

Ku zvyčajným bibliografickým údajom sa pridávajú ešte špeciálne značky. Pri údají o jazyku príslušnej normy sa značkou S v krúžku naznačuje, že slovník je zostavený systematicky, A v krúžku označuje abecedné radenie. Ak sú tieto značky pred údajom o jazyku, týkajú sa hlavnej časti práce, ak sú za údajom, týkajú sa sekundárnej časti, napr. indexu. Okrem toho sa tu ešte symbolom v podobe otvorenej knižky uvádza, že termíny sú vysvetlené definíciou. Malým kosoštvorcikom sa naznačuje, že termíny sa osvetľujú ilustráciou.

Ako vidieť, technické spracovanie bibliografie je skutočne dôkladné a premyslené. Na uľahčenie orientácie slúži ešte aj prehľad desiatinného triedenia, zoznam skratiek, symbolov a formátov papiera, vecný register, zoznam jazykov, zoznam krajín, zoznam normalizačných organizácií a register autorov.

Dôležité informácie o medzinárodnej normalizácii terminológie sú aj

v úvodnej kapitole, kde sa hovorí o zameraní tejto bibliografie, o predchádzajúcich bibliografiách v tomto odbore a o spôsobe podania látky. V záverečných poznámkach autora sa zase hovorí o pracovnom postupe pri zostavovaní bibliografie.

Ako sme už naznačili, zo slovenských terminologických slovníkov nie je v tejto bibliografii uvedený ani jeden. Z českých sa uvádza ČSN 1295 Matematické značky, ČSN 42 0302 Mechanické zkoušení kovů. Základní pojmy a značky, Elektrotechnický slovník z r. 1932, Slovník sdělovací techniky a ČSN 02 4601 Valivá ložiska.

Nepochybujeme, že v ďalšom zväzku budú uvedené všetky slovenské i české terminologické slovníky, čím sa naša práca stane známou i na medzinárodnom fóre.

J. Horecký

Fr. Kopsch, *Nomina anatomica*, 5. vyd., Porovnávací přehľad bazilejskej, jenskej a parížskej nomenklatúry. G. Thieme Verlag, Stuttgart 1957, str. 155.

V spracovaní K. H. Kneseho vychádzajú Kopschove *Nomina anatomica* rozšírené o nový návrh uvádzaný pod názvom parížska nomenklatúra. Inak sa na celkovom spôsobe podania nič nemení: v prvom stĺpci sa v abecednom poriadku uvádzajú bazilejské názvy, v druhom paralelné jenské názvy a teraz prispôbujú v treťom stĺpci paralelné parížske názvy.

Tento spôsob umožňuje rýchle porovnávanie. Čo pri tomto porovnávaní najviac bije do očí, je to, že parížska nomenklatúra sa vlastne vracia k starej bazilejskej nomenklatúre, najmä pokiaľ ide o topografické určovanie jednotlivých orgánov, s ktorým už skončila jenská nomenklatúra. Návrat k starému stavu, nie vždy odôvodnený, je aj pri mnohých prídavných menách. Znova sa napr. zavádza adj. *cricoideus* miesto jenského *cricoides*, *sudoriferus* m. *sudorifer*, *tubarius* m. *tubalis*, *coccygeus* m. *coccygus* a pod.

Ukazuje sa, že otázka tvorenia slov v anatomickej nomenklatúre by mali väčšiu pozornosť venovať i jazykovedci, aby sa konečne ustálila definítna podoba.

J. Horecký

HRANIČNÉ PROBLÉMY PSYCHIATRIE

V knihe sú uverejnené vybrané príspevky po IV. celoštátnej konferencii neuroológov a psychiatrov, ktoré sú venované tematike hraničnej oblasti psychiatrie s inými medicínskymi disciplínami.

Z obsahu: Vzťah psychiatrie k problémom kortikoviscerálnej medicíny. Problémy psychiatricko-endokrínologické. Problémy psychiatricko-toxiinfekčné. Generačné a sexuálne poruchy v psychiatrickej praxi. Klinicko-patofyziologické problémy vyššej nervovej činnosti. Detská psychiatria a otázky spolupráce s pediatriou.

SAV, Bratislava 1957, strán 320, obráz. 46, viaz. Kčs 35,-.

I. Ruttkay-Nedecký,
V. Zikmund

PSYCHOBIOGRAFICKÝ ROZBOR ŽIVOTOPISU AKO METODICKÝ PRVOK VYŠETROVANIA FUNKČNEJ ZDATNOSTI CENTRÁLNEHO NERVO- VÉHO SYSTÉMU ČLOVEKA A JEHO KORELÁCIE K EXPERIMENTÁLNYM KRITÉRIAM

Práca bola odmenená cenou Slovenskej akadémie vied za rok 1956. Autori sa tu zaoberajú metodikou psychobiografického rozboru životopisu, ktorá na základe riadneho hodnotenia chovania sa človeka v rôznych efektogénnych a ťažkých životných situáciách umožňuje štatistické spracovanie výsledkov. Celkovo bolo opísanou metodikou spracované 273 životopisov. Výsledky sú znázornené graficky.

SAV, Bratislava 1957, strán 112, obráz. 20, brož. Kčs 11,70.

PROBLÉMY NEUROOFTALMOLOGICKE

Sborník obsahuje referáty a diskusné príspevky, ktoré odzneli na celoštátnej konferencii neuroológov a psychiatrov. Autori sa zaoberajú zmenami postavenia očných buliev pri in-

trakraniálnych pochodoch expenzívnych, niektorými otázkami fyziológie a patofyziológie a ich klinickým významom, periodickými reakciami zorníku, otázkami hodnotenia funkcie zrakového analyzátoru a okrem iných problémov hovorí aj o vzťahu frekvencie splývania blikavého svetla k dominancii hemisfér.

SAV, Bratislava 1957, strán 232, obráz. 90, viaz. Kčs 27,50.

KLINICKÁ PROBLEMATIKA NIEKTORÝCH KOSTNÝCH NOVOTVAROV

V publikácii je uverejnené všetko, čo zaujíma klinika, ktorý má na starosti diagnózu a terapiu kostných tumorov. Prvá, všeobecná časť obsahuje platné názory na vznik, histogénu a histochemiu, patomorfologiu, patofyziológiu, klasifikáciu a symptomatológiu kostných nádorov. Je tu aj laboratórna časť, vrátane rtg. vyšetrenia, ako aj pripomienky hematológa biochemika. Autori tu ďalej hovoria o probatórnej biopsii, o malignizácii novotvarov osteomyelitidy, o terapii, vrátane liečby rádioaktívnym fosforom, o prežití pacientov s malignými nádormi. Druhá časť je špeciálna. Hovorí sa v nej o nádoroch jednotlivých kostí. V tretej časti je kasuzistika a dielová liečebná problematika, vhodne doplnujúca prvé dve časti.

SAV, Bratislava 1957, strán 304, viaz. Kčs 41,-, obráz. 367, viaz. Kčs 41,-.

A. Hanuška

KRUHOVÉ DOSKY NA PRUŽNOM POLPRIESTORE

Práca spracováva riešenie kruhových dosiek stredných hrúbok, rotačne symetricky zaťažovaných, kontaktné uložených na pružnom podklade. Autor po úvode, osvetľujúc om problematiku z hľadiska výskytu v praxi, vypočítava posuny od sil, ktoré pôsobia po koncentrických kružniciach. V